

Лобзи Сад

БРОЈ
908

УРЕЂУЈЕ И ИЗДАЈЕ
ДУШАН ЧАМПРАГ

Нови Сад, 26 јануар 1941

ЗА УРЕДНИШТВО ОДГОВАРА
ДУШАН ЧАМПРАГ

ГОДИНА
XVIII

ЗАШТО ЈЕ НОВИ САД НАЈСКУПЉИ ГРАД?

Нисмо ми Новосађани пронашли да је Нови Сад најскупљи град у држави. То је статистика установила, да је Нови Сад скупљи од Суботице, од Скопља, Загреба, Љубљане, Сарајева, па и од престонице Београда.

Зашто је то тако, питамо се ми сваки дан и не умемо да разгумачимо. Покушаћу овде да прикупим све околности, које иду на руку поскупљивању, не би ли се на њих могао извести закључак и одговор на стављено питање.

Нови Сад има данас до осамдесет хиљада душа. Од рата овамо број се удвостручио. Многи су се доселили из околних села и из других крајева. Седиште Бановине привукло је много чиновника и много ђака. После Хрватске бановине ово је најјача Бановина у земљи. Зато има много разгранатих одељења. Овде је и Начелство новосадског среза од четрнаест села. Градска управа Новога Сада има такође много разгранатих одељења. Ту су средње школе са неколико хиљада ђака: Женска учитељска школа, Средња техничка школа, Трговачка академија и четири гимназије, две грађанске школе, школа Трговачке омладине, Женска занатска школа и мушка занатска школа. Основне школе имају око 150 учитеља са два надзорништва. Ту је Армија и војска свију војних родова и војних уставова. Ту је десетак банака од филијале Народне и Хипотекарне банке до Словачке банке. Ту је седиште десетак разних стручних комора. Ту је седиште разних стручних удружења, три удружења пензионера и др. Ту је Савез културних друштава, Савез земљорадничких задруга са три Српске земљорадничке задруге. Итд. итд. Седиште је бана, српског православног епископа новосадско-бачког, армиског и других генерала и др.

Нови Сад је средиште свију путева, колских, аутобуских и железничких. Железнице стижу овамо дневно двапут, трипут и четири пута из Београда, Суботице, Сомбора, Палавке, Ст. Бечеја, Титела и Беочина. Има станицу свију брвих возова и експрес-оријента. Има разгранату мрежу аутобуса са Бачком, Банатом и Сремом.

Нови Сад има државну болницу, има лечилиште и проглашен је за купалишно место. Има Дом народног здравља и три-четири санаторија. Има 101 лекара, 12 апотека, 132 адвоката, четири јавна бележника. Има Срески суд, Окружни суд, Апелациони суд и Касацiju.

Нови Сад има Матицу српску, са фондовима и фундацијама, има имуну градску општину и имуну православну општину.

Све то и тако што, и у такој мери, сем Београда и Загреба, нема ни један други град у земљи. Одмах да се упитамо овде, зашто је онда Нови Сад скупљи и од Загреба и од Београда?

Сви ћете се са мном сложити у том, да је неки ђаво морао уплести своје прсте у ову нашу скупљу. Нека тајна сила је посредни. Но да пођемо даље.

Подручје Новога Сада је ораница и виноград, ораница је прве класе и виноград тако исто. Кад на другој страни година омакне, овде је бољи род него тамо. Но да видимо, како је родило уопште последње године. Пшенице је 1940 године у земљи родило 19 милиона метарских центи или за 32% мање него 1939 године, која је била по роду средња. Али не заборавимо, да је те године у августу била цена пшенице 103 динара, а 1940 године у августу 256 динара. И тако је наш ратар ове неродне године боље прошао него ове родне године. Истина, да су га јечам, раж и зоб омакнули за неких 12%, али је истина и то, да му је кукуруз добро родно, као што није скоро и уз то има добру цену. Наш ратар је, дакле, добро прошао, и хвалу Богу кад је тако. Јер кад ратар има, имаћемо сви. Али морамо и то признати, да се нисмо постарали, да наш ратар то своје благо и новац што сувише има, сачува. Подигли смо цене свему, што он треба за новац да набави, па му овде не вреди много, што је пшеница висока цена и што му је кукуруз добро родно.

Они што су подигли цене на што се мора и на што се не мора, и што су подигли више него у другим градовима, ударили су по свима нама без разлике. Разлика је у том, што један више осећа, а други мање.

Нови Сад, има око 70% ратара, баштована и виноградаря. Док су они здрави, здрав је Нови Сад. Али ми изгледа, да се ни ових осталих 30% није морало од скупље толико разболети, да не може дићи главе. Ко је томе крив?

Како се на време објавила Уредба, по којој власници кућа не могу установљене најамнине за становање у туђим кућама повисити, свет се смирио, да ће имати барем кров над главом и да га власник куће неће у по зиме избацити на улицу, као што се некад догађало пре ове Уредбе. Да се у овом ста-

ву даље продужило, не би Нови Сад дочекао, да му ова ратна зима зацрпи. Дочекао је, да нема ни брашна, ни горива. Дочекао је, да по радњама и дућанима плаћа више него Загрепчани, управо толико, колико не може да плаћа.

Људи од рачуна израчунали су, да нам је одело према августу 1939, дакле пре данашњег рата, поскупило за 72%, све што спада у храну поскупило је за 60%, а огрев и осветљење за 32%. Дужни смо да верујемо да је тако. Али пошто је Нови Сад најскупљи град у земљи, овде ми дозволите, да уз ове проценте додам још неколико процената за сваку групу засебно.

Повишење цена ишло је код нас аутоматски. Нико се није нашао да заиђе по стовариштима, нарочито по стовариштима хране и побележи храну и намирнице, које су набављене изваније, док нису цене скочиле и док сировина није поскупила и док је промет са иностранством био још нормалан, па да би се према том и цене одржале на дотадашњој висини, него је допуштено, да се и овој старој роби подигну такозване ратне цене. А кад је сировина уопште поскупила и кад промет са иностранством није више остао нормалан, овде су поскупљивачи цена још једанпут, као с неким првом, подигли цене.

Трговци навелико, чим су осетили ратни поветарац, набавили су своје магацине и подруме робом и чекали су, да роба по радњама и дућанима намало вестане. Кад је дошло то време, а то је дошло после два три месеца, јер су сад и домаћице појуриле у радње да што више своје шпајзове напуне, овде су магацини и подруми подигли цене, колико су хтели, јер су Новосађани, увек гладни и жедни, куповали и плаћали, колико је ко хтео и искао.

Надлежни су у своје време повали грађане да паде на оне што гомилају робу а не дају је у промет и да таке шпекуланте у општем интересу пријављују властима. Могу да верујем, да је многи исправан грађанин то чинио и да је у много случајева шпекулација спречена. Али је свакако и многи шпекулант умео да остане неопажен и да се извуче испод удара власти.

Знам, овакав случај. Мој пријатељ опазно је, да неки, дабогме нехришћанин, довлачи свакодневно у његово суседство веће количине масти. На питање, шта то он ради, изговарао се шпекулант, да скупља маст,

а он је лиферант за иностранство. Је ли тако, нисмо утврдили.

Оваких скупљача и „лифераната“ дотакао се господин министар у свом говору јавности и осудио их. Добро сам схватио, кад је јавно обележио оне што шећер купе на гомиле, па због њих је долазило да нема шећера и онда се цена шећеру дивала. Разумем, што шећеране нису хтеле на тражњу великих трговаца да им издају шећер преко мере, него су свој шећер поделиле на рокове да задовоље тражњу последњих месеци до нове шећерне репе и нове фабријације. Сасвим је то економски разумљиво и оправдано. Али не разумем, како су они велики трговци и шпекуланти успели, да од августа 1939 кад је шећер био по 8 и 9 динара па до данас, подигну цене шећеру, нашем производу, који не подлежи царини и путовању, на 100% и више, јер данас га плаћамо 19 динара по кили. Где су били општински одбори за одржање и регулисање цена, да то не дозволе?

Код нас је тако, а како је у другим градовима не знам. Свакако горе не може бити. Да видимо воће. Ово није преко потребна намирница, без које се не може бити. Код нас није родило, али га Нови Сад увек много троши. Око Божића биле су цене, например јабукама, 16, 18, 24 па и 30 динара по кили. Знамо да се у иностранство ваговима износило српску јабуку и затим словеначку, које су редовно долазиле у већим количинама на новосадски трг. Ове године није их било или је веома мало било. Ни ту се нисмо умели постарати да наша пијаци не буде без јабука.

О брашну и огреву, о овим прворазредним намирницама да и не говорим. Град се постаро себи и школама за огрев, а остале грађане је оставио да се сами за огрев брину. За њих је спремио врбу, по хвату 680 динара. Дрвари су неки донели нешто дрва за грађане, али то је сад скупље, јер има већих трошкова око њих, него што је пре било. Доброћудни Новосађани извлаче се некако из оскудице огрева и највише се уздају у време, да зима неће бити више строга о Св. Јовану и Св. Сави средозимцу и да ће се пролеће ове године смиловати да раније огреје овебле Новосађане. С брашном стојимо много горе. Ту нам управо прети глад, ако не за јак желудац, али за слабији сигурно. Већ сад слабији желудац, који не подноси кукуруз, довија се свим могућим и немогућим начинима, да дође до пшенич-

ног народног брашна без кукуруза. Питање је, велико је питање, хоће ли моћи себи осигурати пшенична брашна до нове жетве. А имали смо пшенице у својим рукама и предали све Призиду, не би ли ов враћао, кад устреба, градској исхрани. Имали смо га и предали, и сад морамо да трчимо за њим и да га молимо да нас спасе.

Нови Сад је капија Београда. Лежи на међународном путу Париз-Цариград. Срце је и срчка старе Војводине, Бачке, Баната и Срема, и најплодније наше равнице. У њега се сви њихови друмови сливају. У њега су, рачуна се, најшира леђа, по којима могу сви ударати.

Једино нам уздање остаје у новог господина министра за снабдевање и исхрану, да ће поправити где се још може, а где смо ми сами скривили или где се нисмо умели ваћи.

Р. Н.

ШТА ПИШЕ ЧИТАЛАЦ?

Нови Сад — гладан брашна

Од једног нашег старог претплатника добили смо ово писмо:

Нови Сад је дочекао, да поред пространих поља и великих салаша остане без жита. Председник општине пред Нову годину обрадовао нас је преко новина, да ћемо још месец и по дана имати лебац са кукурузом, а после тога чисто кукурузни, баш овако као што га једу наши пасивни крајеви и наша сиротиња у Лици и Крбави. Не би имали ништа против тога, да сви једемо једнак лебац. Кад нечега нема, нема ни за кога. Где нечега нема, ту и пар губи своје право. Али код нас није ово случај. Неки Новосађани који имају своје земље и неки који је немају, напунили су своје вајате белим брашном и лебним брашном, па им није брига, што ће већина Новосађана кроз кратко време јести чисто кукурузни хлеб. Они не имају бела брашна све до нове жетве, а шта их је брига за Новосађане.

С питањем хлеба стоји у вези градска апровијација. Она је на време организована. Има своју канцеларију и 3—4 чиновника. Али кад одете у њу и тражите само 10 кила брашна за кување, одговор је кратак, немамо. Дабогме, и ту је крив онај несретни Призад.

Људи су се почели довијати, па из млинова са стране доносити брашно за народни хлеб. Један брашнаро доносио је колима брашно и продавао га највише великој сиротињи по пет и десет кила. Кад је то дознала управа града, узаптила му је један товар. Не знамо, да ли су брашнари вратили брашно, али знамо, да је сиротиња неко време била без брашна. На све ово рекао нам је један Салајчанин, да он не може да разуме, куда ово и овако поступање води. Кад немамо брашна и нема га апровијација, којим прописом и законом је забрањено, да се од брашнара не сме куповати брашно на мало.

Тешко Новом Саду и његовој сиротињи без брашна!

Добрурад

Шта ћемо да радимо с нашим млекарима?

Банска управа на наше тужбе наредила је да се на тржишту Новог Сада цена млеку од 5 и 6 динара по литри спусти на три и по динара. Млекарни су се држали неко време ове цене, али око Божића, кад је потрошња највећа, усудили су се неки млекарни на пијаци да освет подигну цену на пет динара. Причао нам је пријатељ, да је имао оваки разговор: Пошто литар млека? Одговор: Пет динара. А можеш ли дати за четири динара? Одговор: Не могу, јер мене толико кошта. Наш пријатељ није узео млека. Али као да је познао онога бироша на салашу близу Руменке, који је осим млека од неколико крава свога господара, куповао млеко у Руменци по два динара, а на пијаци продавао за пет динара.

Ово вам пишем због тога,

што бих вам хтео да саветујем, да поступите као наш пријатељ. Или још боље као што су у оваком случају поступали наши славни Дубровчани. И код њих су млекарни, управо прекупци трговци подигли цену млеку на пет и на шест динара. На то су се грађани договорили, па два и три дана нису куповали млека. И шта се догодило? Млекарни су морали да спусте цену на три и по динара. Тако су излечили оне млекарске хале. Учинимо и ми тако. Код нас ће ићи то мало теже, јер Новосађани нису Дубровчани. Но ако се за 2—3 дана одрекну старци и жене беле кафе и колача (свака част деци), мораће млекарни сами за 2—3 дана вечерати млека и јести колаче с млеком, да им млеко не пропадне, па ће се опаметити, да се ни с Новосађанима не може терати шега. Покушајмо!

Стари Новосађанин

Просветно Подручје Матице Српске

Када су Гаврило Бозитовац и др. основали Матицу српску 1826 године у Будимпешти на крајњој периферији српског народа, где и данас живе српски старинци са пет шест векова славне прошлости, распростирало се просветно подручје Матице српске од Будима па све до Солуза, где год Србин живи. Тако смо мислили сви ми и велики и мали. Нарочито је тако било, када је велики Светозар Милетић управљао нашим животом, па и животом Матице српске. Како је мислио Светозар Милетић, пружио је најбољи доказ пославши свога брата у Јужну Србију у Штито, тамо да учитељује. Ово нам је донело и штете, јер синовац Светозара Милетића Љубомир са удовицом матером јужно-србијанком није остао у Новом Саду, где је свршио траз разреда српске православне велике гимназије новосадске, већ је услед агитације Љубена Коровелова и других бугарских избеглица, братски примљених и пригрљених од Срба у Новом Саду, одмањен у Софију, да буде тамо побугарен и да доцније као професор универзитета и велики научењак шкоди српској ствари. Зар би Блаженопачивши кнез Александар Карађорђевић поверио Матици српској своју велику задужбину од једне стотине хиљада златних форината за помагање јужно-србијанске деце — што се ни данас не чини из тога фонда — да је он сматрао Матицу српску неком малом и скученом покрајинском установом? Зар би најзначајнији главни секретар Матице српске, Тахомир Остојић, коме Матица српска — нузгред буди речено — ничим није ни до данас указала нарочито признање ни нарочиту пошту — поставио онакав великосрпски просветни програм рада, те да због тога тешко страда, да је његов српски народ сматрао Матицу српску неком малом, незнатном и покрајинском просветном установом?

Више него један век сматрава је Матица српска просветном установом за Србе све и свуда

са просветним подручјем за цео српски народ. Тек када смо доспели у уједињену велику своју државу, где би Матица српска могла благотворно делати без сметње за цео српски народ, херостратовски се пронашло, да Матица српска не припада целом српском народу, већ само једном малом делу његову на неком нарочито заокруженом простору. Први пут је Глас Матице српске, који нема звучан ни звонак глас звона саливеног од чисте бронзе и чиста сребра, већ мутан, крештав и промукао глас напукнутог звона после ратне легуре, устао против српске мисли, када је донео чланак против заокружавања Дунавске бановине овако, како је женијално обухватила Шумадију и Војводину и тражио, да се Србијски делови дичне Шумадије ампутирају и на место ових дода шокандија од Вивковаца до Осека уз благодоклову доволу Хрвата.

Мислили смо, да је ово био случајан лапсус једног жалосног Србина, који мрази због Николе и св. Николу, али смо се љуто преварили. У 116 броју „Гласа Матице српске“ за новембар 1940 на страни 167 читамо и ове жалосне редове:

„У вези са покретањем Матичних „Народних читанака“ указала се убрзо потреба, да се Матици српској у Новом Саду означе тачне границе њена просветног подручја. Без тачног одређивања границе просветног подручја Матице српске, она не би знала, у која наша села да шаље своје бесплатне читанке, она не би знала, која српска села да проучава. Друга књига Матичних народних читанака довела је репродукције градова Војводине са просветног подручја Матице српске: слике Сенте, Старе Кањже, Суботице, Сомбора, Осека, Вуковара, Вивковаца, Ср. Митровице, Ср. Карловаца, Земуна, Вел. Кикинде, Петровграда, Панчева, Вршца, Беле Цркве и Новог Сада. Српска сеоска насеља у близини ових градова представљају села Матичина просветног подручја“.

Зар у село Кнић, одакле је дошао Војвода Стеван Книћанин, да удари темеље историјској првој српској Војводини и омогући наше дефинитивно ослобођење, зар у друга села дичне Шумадије бар на подручју Дунавске бановине не треба да шаље своје бесплатне народне читанке Матице српске? Меровидни људи у Матици српској, у чије родољубје не сумњамо, дозвољавају да се Матица српска овако срамоти. Докле ће то трајати? Зар је стара Војводина заиста толико дегенерисана?

Мирко Бозитовац

ВЕНЧАНИ. У четвртак, 23 о. м. венчали су се у св. Саборној цркви, госадиница Злата, ћерка угледног новосадског хотелијера госиод. Драгутина Заплетала-Штолца и г. Радомир-Публика Ивковић, вредни син угледног новосадског трговца г. Николе Ивковића. Лепом пару младе-наца желимо најлепшу срећу у будућности.

СОКОЛСТВО

Соколско друштво Нови Сад одржаће у среду, 5 фебруара 1941 године у 8 сати увече у Соколском Спомен-дому своју редовну Годишњу скупштину са овим дневним редом:

- 1) Отварање скупштине.
- 2) Избор два оверача скупштинског записника.
- 3) Извештај Управног одбора о раду у 1940 години и то: а) тајника; б) начелника; в) просветара; г) благодјелника; д) Управе дома; е) Руског отсека нашег друштва.
- 4) Извештај Надзорног одбора.
- 5) Расправљање о подвешеним извештајима.
- 6) Доношење прорачуна за 1941 годину.
- 7) Одобравање рада Управе и Надзорног одбора.
- 8) Предлог Управе за савирање дуга за градњу Спомен-дома.
- 9) Питања и предлози.
- 10) Затварање скупштине.

Шездесет друга Светосавска беседа

Српска православна велика гимназија новосадска, први пут после двадесет година, уз сарадњу са Мушком гимназијом Краља Александра I. и Другом мушком гимназијом у Новом Саду, приређује традиционалну 62 Светосавску беседу.

Пре подне, у 11 часова, у свечаној дворани гимназије Краља Александра I. обавиће се школска прослава, на којој ће, после освећења воде и резање колача говорити директор Српске православне велике гимназије новосадске г. Душан Јованов. Г. Жарко Поповић, професор Друге мушке реалне гимназије одржаће предавање о томе: Напори војвођанских Срба од Велике сеобе до данас. О св. Сави говориће г. Петар Чубановић, ученик VIII разреда гимназије Краља Александра I. На крају ће ученицима чији су светосавски темати награђени, бити подељене награде.

Светосавска беседа одржаће се у Спомен-дому, у 20 часова. После програма биће играња.

Роковник за уплату јавних дажбина

20 јануар био је последњи дан пријаве и уплате општег и скупног пореза на пословни промет за пореске обвезнике који овај порез плаћају по књигама, а за предузећа која су одабрала начин плаћања према промету у готовом новцу и менаџера, за обављени промет у децембру.

20 јануар био је последњи дан уплате општег и скупног пореза на пословни промет за пореске обвезнике који овај порез плаћају по књигама, а за предузећа која су одабрала начин плаћања према издатим рачунима, за издате рачуне у новембру.

Исти рокови важе и за уплату пореза на луксуз за ове пореске обвезнике, уколико њихови производи подлеже порезу на луксуз.

31 јануар је последњи дан набавке пореске карте за кућну послугу. Ова се карта мора набавити за свако лице послуге, а набавља се код пореске управе. Послодавац који на време не набави пореску карту плаћа на име казне петоструки износ пореза.

31 јануар је последњи дан уплате допунске преносне таксе из 12 Напомене Т. бр. 12 Таксене тарифе за прво тромесечје 1941 године.

31 јануар је последњи дан уплате точаринске таксе из Т. бр. 62 Таксене тарифе за прву половину 1941 године.

14 фебруар је последњи дан уплате пореза на ренте, који се плаћају при исплати у смислу чл. 71 Закона о непосредним порезима.

15 фебруар је последњи дан уплате кућарине, течевине, пореза на ренте који се не плаћају устављањем при исплати ренте (камате), друштвеног пореза, као и пореза на пословни промет и луксузног пореза за паушалне платце ових двају пореских облика за први квартал 1941 године.

Поред државних пореза морају се истовремено и за исти период времена платити: бановински, градски (општински), као и коморски прирез на оне државне порезе на које се ти прирези могу по закону разрезати.

15 фебруар је последњи дан плаћања службеничког пореза за месец јануар за предузећа која су дужна овај порез плаћати у готовом новцу по списку.

Ова предузећа дужна су да истовремено са службеничким порезом уплате у готову и 1% ванредни допринос као и специјални допринос за фонд народне одбране на службенички порез за месец јануар.

Она пак предузећа која службенички порез налепљују у књижице службеничког пореза у пореским маркама, дужна су да истовремено са налепљеним маркама службеничког пореза валене и одговарајући износ за специјални допринос за фонд народне одбране. За специјални допринос за фонд народне одбране постоје посебне маркете.

* Свака кућа треба да има своју књижицу, а све књиже добијете у књижари „Славина“.

ВОЈИСЛАВ ИЛИЋ

СВЕТИ САВА

Ко удара тако повно, у дубини ноћног мира,
На капије затворене Хилендарског манастира!

Већ је прошло тамно вече, и нема се повољ хвата,
Седи оци, калуђери, отворите ми тешка врата.

Светлости ми душа хоће, а одмора слабе ноге,
Кловуло је моје тело, уморне су моје ноге. —

Ал' је крепка воља моја што ме воћас к вама води
Да посветим живот роду, отаџбини и слободи.

Презрео сам царске дворе, царску круну и порфиру,
И сад ево светлост тражим у српскоме манастиру.

Огворите ми, часни оци, манастирска тешта врата,
И примате царског сина ко најмлађег свога брата.

Зашкрипаше тешка врата, а над њима сова прву,
И с крештањем разви крила и склони се у ноћ прву.

А на прагу храма светог, где се Божје име слави,
Са буктињом упаљеном настојник се отац јави.

Ов буктињу горе диже наизд своје главе свете,
И угледа, чудећи се, безвалено, босо дете.

Високо му бледо чело, помршене густе власи,
Али чело уввишено божанствена мудрост краси.

За руку га старац узме, пољуби му чело бледо,
И кроз сузе прошапута: „Примамо те мило чедо“.

Векови су прохујали од чудесне ове ноћи,
Векови су прохујали и многи ће још проћи.

Ал' то дете јоште живи, јер његова живи слава,
Јер то беше Растко, син Немањин, свети Сава.

Етнографски музеј — за Нови Сад

Колико би вредео један етнографски музеј за Војводину о томе нема спора. Ја сам о лепоти и о важности наше текстилне вештине написала око 50 распроданих књига и брошура и више него хиљаду расправа и чланака, па није потребно, да о томе и овде дробим. Једну од мојих најпознатијих књига издала је још године 1906 Матица Српска, (и она је давно распродана) она је послужила многим предавачима и „преписивачима“, да се њоме користе. Дописујући се са др. Славком Милетићем у оно одушевљено време, главни предмет наших писмених разговора био је пожељни етнографски музеј у Новом Саду. Треба да напоменем, да сам ја године 1904 основала загребачки етнографски музеј на позив загребачке *Трговачке коморе*, а касније, после неколико говора о мом раду у хрватском Сабору, пована сам од земаљске Владе за Хрватску, да преуредим и музеј у *Обртној школи* у Загребу старе збирке текстила, које су двадесет година трунуле по подрумима и готово на пола и пропале. Чувени градитељ столне цркве загребачке и многих других цркава у околици Херман Боле чудно се младој жени, која је неуморно од јутра до мрака радила тај посао, одолевајући хрбрно свим искушењима неке подуетне господе, која су ме уверавала, да би било „паметније“, да то време проводим по разним локалима за разоноду, јер „да ми нико за овај Сисифов посао не ће казати ни хвала“. Тако сам ја први и једини стручни оснивач загребачког (данас) врло богатог етнографског музеја, кога је тр-

говац Самуел Бергер године 1919 проширио, помогнут врло издашним субвенцијама из Београда и трговачким својим духом, по коме је касније самог себе големом рекламом прогласио за оснивача музеја. А био му је и директором, дабоме сјајно плаћеним. То се све у архиви загребачке коморе врло добро знаде и доказати може. Ја плате никд нисам тражила и према томе ни — добила.

На чувену изложбу „Српска жена“, коју је хрватско-српска коалиција Загреб-Београд у Прагу уредила (године 1910) послао је београдски женски свет у договору са чешким женским удружењима мене, као најпозванијег стручњака, али је гђа Злата Ковачевић осујетила, да ту буду изложени и *хрватски* везови из Петриње, како се је у Београду желело. И тако је изложба добила наслов „Српска жена“, а иста госпођа ипак после г. 1919 добила државну пензију од три хиљаде годишњих и све могуће чести и хвале у београдским женским удружењима, дабоме из политичких мотива. Напомињем то, јер спада у кривојугу мога рада. Мене то није много разочарало, ја сам редила за идеју, а не за профите. Мени је мило да Хрвати имају леп етнографски музеј и да се тамо ради тачно по мојим књигама и ако без мене, и жао ми је, да Војводина још нема етнографског музеја.

Моја је сестра била стручна учитељица. Ја сам је школовала од прве своје платице, а умела је лепо вести, а имала је и збирку радова. На жалост била је више година капљом ударена и зато неурачунљива. То њено

жалосно стање искористили су бесавесни типови (док сам ја била везана за кућу и за школу) и опљачкали је. Једног дана у луцидним моментима, сама ми се горко жалила и изјавила намеру, да своју доста велику уштеђевину остави Матици Српској за пројектирани музеј, јер је знала да ће тиме и свој дуг спрема сестре, која ју је извела на пут — одужити. На жалост оставинска расправа иза њене смрти (ударом капље) није могла спасти ту збирку. Она ће пропасти, трошити се за провод оних, који на то немају права. Као и у Загребу, тако и овде у Новом Саду бивовинско тргов, индустријско Одељење (госп. начелник др. Аранички) има много разумевања за то наше народно благо.

У Матици Српској има сада музеј за уметност сликарску из Војводине, ту би дакле било и време и место још и за један почетни етнографски музеј. Сада или никад! — Моја драгоцен збирка, коју сам тешком муком сачувала у Светском рату и превела у Нови Сад, овде је већ неколико пута опљачкана од кућних допова, а како су ови врло вешти, борба с њима стоји ме много новаца и живаца. Међутим судски и полицијски анали могли би о томе дати читаву књигу.

Године 1927 била сам по препоруци господина Министра и тадањег председника Матике Српске г. Световара Станковића, премештена из Сарајева за Нови Сад, да бих овде дала своју збирку и основала етнографски музеј. Морам рећи, да су неке овдашње, тобож образоване жене, највише допринеле, да до тога оснивања није дошло, ни до данас. Њима су биле прече личне пакости и зависти, него један такав посао, за који свака образована жена треба у првом реду да има срца и смисла. „*Cherchez la femme*“ то је ето код нас врло — али врло тугаљиво питање.

Има сада у Сомбору један Одбор у коме нису учитељи, али који се врло одушевљено залаже, да нашу сељанку опет предобије за народну ношњу. Дај добра народна вило, сваку срећу! Има у Новом Саду и „Женски базар“ под управом Српске женске друге и он лепо ради, али се ту же да радове више купују жене из кругова народних мањина, или странци, него Српкиње и Хрватице. Било би дакле поље рада врло велико за онога, ко би хтео да ради! У том базару пропагирају се у сестринској пажњи врло много и резови из Хрватске и из Далмације.

Ово неколико забележака написала сам на молбу нашег честитог уредника госп. Душана Чампрага, који жели да прикаже: шта се је радило на култури Новог Сада од Ослобођења — до данас!

„Много хтео — много започео — час умрли“ — хоће ли много и помести? — По свој прилици. Јелица Беловић

* ТРЕБАТЕ ЛИ? Кућу на спрат, кућу приземну, вилу, салаш, земљу, виноград, градилиште, фабрику! Највећи избор у целој држави једино располаже Завод купопродаје некретнина уз солидне цене ДУШАН МИРКОВ, Нови Сад, Краља Петра I. бр. 3, Телефон: 29-34.

Извештава се цењено грађанство Новог Сада и околине, да је у Новом Саду, у Краља Петра II 2 (поред „Аполо“ кина) отворена нова помодно-галантериска трговина

„ЈАША“

у којој ћете у свако доба моћи наћи богат избор дамског, мушког и дечјег веша, као: кошуља, чарапа, спавачица, пуловера, рукавица и све остале у галантериску струку спадајуће артикле. Незаборавете, да ће те у овој радњи бити увек најбоље најтачније и у најсолидније цене послужени, за чега Вам јамчи

„ЈАША“
НОВИ САД
Краља Петра II ул. 2
(поред „Аполо“ кина)

6-10

Привредне вести

Министар трговине и индустрије др. Иван Андрић са грчким послаником на нашем двору Бибиом Розети потписао је споразум о плаћањима уз трговински споразум од 18 јула 1940 године. Тим споразумом досадањи систем компензационих бонова, замењује се плаћањима у слободним девизама, а као обрачунска валута увет је амерички долар.

Да би се омогућило правилно и довољно снабдевање становништва хлебом, проучава се пррдилог да Привред добије монопол у погледу пшенице, јер је досадање пословање пшеницом показало слабе резултате.

На надлежном месту ради се на типизацији и ограничењу производње текстилне робе за најпотребније артикле. Исто тако проучава се изједначење цена текстилне робе код свих индустрија. Према томе треба очекивати да ћемо ускоро добити стандардне типове текстилне робе са утврђеним ценама, које ће за целу државу бити исте.

Да би обезбедила исхрану свога становништва, Румунска влада забранила је извоз пшенице и зоби. До сада највеће количине ових житарица Румунија је извозила у Немачку.

Према писању турске штампе Југославија ће извести 20 вагона експера у Турску. Прва пошиљка од 6 вагона већ је стигла у Цариград.

Последњих дана извезено је у Немачку преко Марибора педесет вагона расне стоке, која је купована у свим крајевима наше државе. Исто тако извезен је већи број коња за кљане у Холандију.

У Сплиту се товари 70 хиљада килограма нашег дувана који ће бити извезен у Словачку. Идуће седмице долази у Сплит једна немачка делегација, која ће прегледати наша складишта дувана у овим крајевима и изабрати дуван за извоз у Немачку.

Преговори по питању увоза друге партије пиринча из Италије успешно су завршени. Обезбеђена је испорука од 660 вагона пиринча чији ће увоз одмах отпочети. Постигнут је такође споразум и по питању цена које су за ову партију мало повишене према ценама одређеним за првих 580 већ испоручених.

У Француској се осећа и поред све строжијих ограничења у погледу исхране, све већа

Модерно реновирана, проширена и преуређена

ЕЛИТ

БАВАНА-БАР Сваког 1-ог у месецу преко пута нов артистички програм у кафани и бару

несташица како животног намирница тако и горива за огрев и индустрију.

Меродавни кругови одржали су поново конференцију по питању увођења монопола у ре-

жиму пшенице. Овај монопол би вршило Привредовано извозно друштво по свим питањима која су, с обзиром на данашњу ситуацију, у вези са правилном исхраном становништва.

ВАРМЕЂАШТВО У СТАРО ДОБА

Наје лако ухватити се у коштац са вармеђашким режимом у старом систему вармеђашког живота. Ни најбољу и најплеменитију мисао ниси могао остварити ако је била наперена против буржоаско-капиталистичког режима вармеђаша. Могао си имати право у сто процената, али: не дирај у привилегијану класу! Начело о прогресивном порезу је, додуше, постојало у програму демократских странака, па чак и код вармеђашки расположених политичара, али: демократизам и вармеђаштво су били — како се то у логици каже — диспаратни појмови!

Забележио сам доживљај једног вармеђашког финансијског директора и тако сачувао од заборава, па сам рад да га прикажем поштованим читаоцима нашег „Новог Сада“.

Био сам још млад учитељ, кад сам дошао у додир са финансијским директором једне жупаније. У разговору, који је текло међу члановима нашег друштва, било је речи о том, како финансијски директор тешко долази до новца.

„Треба новца за вармеђу, треба за министра финансија, а ја немам. 1895 године — прича финансијски директор — навесе ме пут у једну бачку слободу краљевску варош. Дошавши тамо, будем позван 1-ог фебруара на бал, који је приређивало Удружење индустријалаца и трговца. Примим позив. Обучем сем. Метем на главу пол-цилиндер. Обучем жаке, другасте панталоне. Обукох шевро-цапеле. Мислим у себи: „Јанош, леп си!“ Седнем у фијакер, јер аутомобила онда још није било, и — одох. Кад ја, али већ у претсобљу луксузних просторија видим, да сам потпуно подбацио. Моја одећа и обућа су имали изглед чисто плебејски расположеног госта. Сви остали су изгледали као да су оног тренутка извађени из кутвије. Клак, фрак, лак су красили очешљану, набријану, дотерану господу.

А даме? Не питајте!

Лионска свила, венецијанска чипка у разним облицима, раскошне шпанске лепезе, красиле су грациозне лепојке нежнога пола. Пештански и бечки уметници и уметнице имали су прилике да данима и недељама пуну вољу бујној фантазији, како да компоунују фазоне скупоцених тоалети свакојаких

форме почев од надуваних плувдрица источњачких дервиша, до наге гологиње Бокачева времена. Дубок деколте и с преда и острага и напудрован. А фризура! — Немогуће је наредити шта су починили журнали престонице света, Париза.

Сплендидна сала! Лустери раскошно, чисто бесно, пркосно, расипају светлост. Наоколо су импровизиране ложе са фотељама и столовима, постављеним дамастом, а наслаганим шампањским. Историјско благо богатога Креза, пије могло већи луксуз створити. Кроз све просторје, пак, осећао се опојни мирис свих могућих фабрика европског запада.

Посматрам све то, посматрам па се у једном моменту лупих по челу!

Неурека! рекох. Ево правог извора где ћемо наћи новаца!

Узео сам два ватрогасца, који су били тог вечера на стражи, пописали су присутне аранжере и госте. Прегледао сам листу и видно имена само великих и већих. Биће новаца — помислих — и за вармеђу и за министра и за сиротињу. Сигуран финансијски извор.

Ево је томе дванаест година — прича финансијски директор Јанош Терек — како пробам да спроведем начело: да сиротињу опростим порезе, да порез наметнем онима, који имају од чега да плаћају, да уведем прогресивни порез по начелу: ко има више, да више плаћа. Немогуће ми је. Испречило се и велики жупан и сви великаши са министром финансија заједно. „Нека се порез плаћа како се и досад плаћао; нека сиротиња и даље надржава сиротињу како је и досад било! Тако је то Бог оставио, тако треба да буде. Повекима је Усуд досудио сребро и злато да благују, а другима цице и дробке да роботају и робују!“

Јанош! Ти ћеш у пензију, а твоје идеје у зачехак!

Заврши господин финансијски директор — по начелу реформатор, — у капиталисте не дирај!

Негде у Југославији 366 тог дана у години 1940.

М. В. Омикрон

• НЕ ЗАБОРАВИТЕ, да нове јоргане и мадраце можете наручити, а старе поправити уз врло јевтину цену код ЉУБИЦЕ ПЕТРОВ, јорганичнице, Нови Сад, Скерлићева 29.

Разне занимљиве вести

Интересантни подаци о леворуким људима

Енглески лекар др. Чарлс Џ. Мекелистер пише у једном лондонском медицинском часопису занимљиво о леворуким људима. Ако на улици видимо мушкарца који на десној страни главе носи разделац, онда скоро у сваком случају можемо тврдити да је тај човек леворук. Сви леворуки људи скоро на левој страни носе свој разделац. Поред тога, међу леворуким има и прилично великих број глуваћа.

У Енглеској данас има 6 од сто леворуких. Др. Мекелистер тврди да се међу злочинцима налази много већи број леворуких него код поштених људи.

Најмања виолина на свету

У Берлину је недавно приређена изложба музичких инструмената, па су том приликом показани и сви документи и дела писана у вези с историјом музике. Нарочито интересантно је било посматрати на тој изложби развитак технике музичких инструмената, који је донста верно приказан. На овој изложби приказана је и најмања виолина на свету. Ова је дуга 5 сантиметара. То је дело једног немачког мајстора и ова минијатурна виолина је верна копија велике, обичне виолине. Свирати се на тој виолини, наравно, не може, пошто је искупише мала за човекове прсте.

ФРУШКОГОРАЦ К. Д.

НОВИ САД

Бисера

„Фрушкогорац“

у новој опреми

Црвена тачка на слову „И“ знак је ненадмашног квалитета

ХОТЕЛ „СЛОБОДА“

од данас сваког дана
СЕНЗАЦИОНАЛНИ
ВАРИЈЕТСКИ
ПРОГРАМ
у ресторану хотела

